

Posudek vedoucího práce na magisterskou diplomovou práci:

Bc. Cyril KUBÁT, Augustovy Res gestae a jejich ohlas u římských historiků a biografů. UK FF, Ústav řeckých a latinských studií, Praha 2019.
Str. 49.

Motivací zadání tohoto tématu byla jednak skutečnost, že v odborné literatuře nebylo dosud komplexně zpracováno, jednak možnost pro končícího studenta oboru Dějiny antické civilizace na základě známého nápisně dochovaného Augustova textu si ověřit schopnost vlastní četbou a studiem nalézt Augustovo faktografické a ideové „dědictví“ v následné římské historiografii. V zadání diplomního úkolu byla řeč o „potenciálním ohlasu“ (kol. Kubát slovo „potenciální“ v titulu práce vypustil), což dávalo diplomandovi větší volnost v práci, neboť přímý ohlas *RGDA* (tuto zkratku mohl kol. Kubát praktičtěji využít) není vždy dokazatelný. V prvním plánu bylo tedy úkolem kol. Kubáta bezpečně se seznámit s textem Augustova výčtu a s touto znalostí přečíst co nejvíc autorů a v jejich líčení Augustovy vlády (příp. životopisu) hledat přímé či vzdálenější ozvuky Augustova textu. V druhém, obecnějším plánu bylo stanovit, co mohlo být Augustovým záměrem při sepisování textu *RG* a co z jeho textu se mohlo stát skutečně „závaznou osnovou“ pro vytváření Augustova obrazu v pozdější antické historiografii, případně zda Augustem zamýšlená vzorovost se stala skutečně modelem pro římské císaře či pro jejich literární obraz.

Kol. Kubát předložil k obhajobě práci, kterou zpracoval skutečně samostatně – s celou prací jsem se seznámil až při psaní tohoto posudku; autorovo poděkování za pomoc a trpělivost si nezasloužím, neboť jsem měl jen malou možnost s ním konzultovat v průběhu práce. Hlavním dojmem z práce je až přílišná stručnost výkladu a jeho nepříliš vhodná struktura. Evidentně autor pracoval „v časové tísní“ a zároveň ztratil ze zřetele, v čem má být těžiště jeho zkoumání. Přitom je zřejmé, že dokáže dobře s prameny pracovat, má řadu dobrých dílčích postřehů, ale závažné momenty odbude dvěma větami, i když by jim měl věnovat subkapitulu, atd. Diplomka bohužel nabízí spíše jen sebrání pramenného materiálu, bez interpretací, které by vedly k obecnějším závěrům. Jednostránkový Závěr (s. 45) skutečně nemůže žádná hodnotící zjištění obsáhnout.

První polovina práce (s. 8 – 19) je věnována obecné charakteristice *RGDA* (s. 9 – 15), úvaze o Augustových záměrech a možných paralelách k jeho textu (*laudationes funebres* bych ponechal stranou, odkaz k orientálním královským nápisům je případný) a popisu dochovaným nápisných monumentů (s. 17 – 19). Sem by věcně přináležela 5. kapitola (musím ji pochválit!) „Řecký text Res gestae Divi Augusti“, která dobře upozorňuje na záměrnou úpravu řecké verze textu s ohledem na řecké obyvatelstvo východních provincií. Jádrem práce je kapitola 4. rozčleněná do tří subkapitol, ve kterých diplomand konfrontuje tři obsahově diferencované pasáže *RGDA* s adekvátními místy u antických autorů: 4.1 – *RGDA* 1 – 14 (*honores*, str. 20 - 27), 4.2 – *RGDA* 15 – 24 (*impensae*, str. 27 – 31), 4.3 – *RGDA* 25 - 35 (*res gestae*, str. 31 – 38). V každé části jsou uváděny jednotlivé Augustovy údaje, které kol. Kubát stručně okomentuje (zvláště z hlediska historické věrohodnosti) a konfrontuje je s adekvátními místy ve výkladu pozdějších autorů. Z těch (popravdě, není jich k dispozici mnoho) jsou v zásadě využíváni Velleius Paterculus, Suetonius a Dio Cassius (ten se dal vytěžit i důkladněji, než je tomu v práci!), příležitostně pak Tacitus; byl však k dispozici i Florus, Orosius. Nacházíme tu dostatečné množství srovnávacího materiálu, který si kol. Kubát zajistil vlastní četbou, případně jej odvodil ze sekundární literatury, avšak jeho postup (pohyb porůznu od jednoho autora k druhému) budí dojem spíše změti informací, které jsou v jádru smysluplné, ale postrádají systém. Nevýhodou výkladu podle augustovské osnovy je, že řada stejných údajů se objevuje jak v subkapitole 4.1, tak v subkapitole 4.3 (všechno jsou

přece *res gestae!*). Např. i informace o kap. 34 a o získání titulu *pater patriae* (s. 37n.) by věcně patřily do 4. 1. Vzhledem k již zmíněné přílišné stručnosti výkladu o to víc ozřejmuje, že autor vlastně nemůže uplatnit kritérium důležitosti. Větší prostor mohl být dán úvaze nad nápadným rozporem, kdy Augustu na jedné straně potlačuje svou vlastní mocenskou iniciativu a stylizuje se za „služebníka“ lidu a senátu, na druhé straně otevřeně hovoří o *exercitus meus, classis mea* (což je v práci konstatováno v jediné větě na s. 32!). Také právě zmíněná kap. 34 by si jistě zasloužila více pozornosti už jen proto, že tam uvedené *virtus, iustitia, clementia a pietas* se až do novověku budou pokládat za „vladařské ctnosti“. Kol. Kubát bohužel zůstal u konkrétnosti a nedostal se k obecnějšímu hodnocení *RGDA* jako „zakladatelského“ počínu pro následný vznik nové „paměti principátu“, v níž se zkušenostně císařové dělili na dobré a špatné, přičemž Augustus navždy zůstal prototypem dobré vladaře s atributy, které sám v *RGDA* kanonizoval: garant občanského smíru a autority státu, vítěz, ale především mírotvůrce, dobrodinec, spravedlivý a shovívavý vladař, který zůstává občanem...

Text je bohužel zatížen i konkrétními věcnými nedostatky, které tkví zčásti v samotném jakoby uspěchaném jazyce výkladu. Na mnoha stránkách nacházím nešikovné či nejasné formulace, nebo takové které potřebují upřesnění, aby nebudily rozpaky. Podávat tu jejich plný výčet nepokládám za nutné, tedy jenom ve výběru a s malými poznámkami: s. 8: čtvrtý Augustem zanechaný dokument jistě nebylo „shrnutí vojenských a finančních údajů celé své říše“, ale „přehled údajů o celé říši...“ (tak Suetonius); s. 13: v čem máme vidět Augustovo „nadužívání zájmena *meus*“? Smysl užití tohoto zájmena musíme jen diferencovat v příbuzenské rovině a v případech jako již zmíněné *exercitus meus*. S. 23: Augustovo tvrzení, že „často“ vedl zahraniční války (osobně vedl jen dvě), není z jeho hlediska rozhodně zveličené; jak se dá jinak vysvětlit jeho XXI imperátorských proklamací? S. 24: Na kterého Scipiona Africana si možná Augustus vzpomněl? Nepochybně šlo o Scipiona Aemiliana, jehož případná diktatura je změněna v Ciceronově *Somnium Scipionis*; reálně měl ale Augustus na paměti fakt, že diktatura byla v Římě zrušena zákonem M. Antonia z r. 44. Jejím přijetím by se jako „republikán“ politicky znemožnil. Vzdor Suetoniovi můžeme Augustovi věřit, že jeho odmítnutí bylo upřímné. Těžko říct, odkud Florus 2,34,65 věděl, že Augustus doživotní diktaturu přijal. S. 26 (s pozn. 118): je nereálné vztahovat údaj Diona Cassia na Octavianu v r. 44; sotva koho by napadlo volit devatenáctiletého mladíka bez jakékoliv kariéry pontifikem maximem! S. 26: velmi nejasná je věta o „skutečném významu ideologie Pax Augusta“ (mír jako takový X mír dosažený vojenským vítězstvím?). S. 29: příjmy šly do vojenské pokladny i „prostřednictvím konfiskace majetku Marka Vipsania Agrippy poté, co byl vyhnán“, opět je třeba ujistit čtenáře že šlo o Vipsania Agrippu Postuma, který byl poslán do exilu r. 6 n.l. S. 30: v češtině by se mělo spíše psát „troje gladiátorské hry, čtyři hry...“ S. 32: Válku se Sex. Pompeiem („válku s piráty“) nemusel Octavianus (resp. triumvírové) nijak ospravedlňovat! Sex. Pompeius ohrožoval Itálii a triumvírové byli v té době legitimními úředníky státu; pro Livia i Velleia Patercula bylo takové vnímání situace „normální“. Nemusí to tedy být v Liviově případě zarážející (srov. str. 45). S. 34: tvrzení, že Egypt nebyl přímo císařským majetkem je podmíněné časem. Daně z něho šly do aeraria po Augustově nařízení z r. 30 př.n.l.. Po ustavení principátu a konečném provinčním uspořádání Egypta se staly jeho daně zdrojem příjmů fisku a Egypt se stal zvláštní osobní (později korunní) doménou císařů (proto zákaz vstupu senátorů, ne proto, že se Egypt stal „novou obilnicí Říma“); s. 35: o ztracených římských vojenských standartách (= legionářských orlech) se překvapivě hovoří jako o „zanechaných (nepříteli)“, o získaných zpět jako o „nalezených“. Kde vzal kol. Kubát fakt, že Parthové vrátili tři standarty? Zřejmě jich muselo být víc (Crassus měl na tažení sedm legií...); s. 40: zmateční je údaj o převodu římské měny na řeckou („řecký denár“ – má být drachma?); s.43 (s pozn. 266, 267): text Augustův a Tacitův nejsou na stejné faktické úrovni!

Augustus má na mysli svůj akt msty cestou práva, Tacitus celý osud caesarovrahů završený sebevraždou. S. 44 v souvislosti s Traianem je třeba připomenout, že „scénářem“ pro reliéf jeho vítězného sloupy byly jím sepsané paměti o dáckých válkách.

Při větší pozornosti se snad mohl autor vyvarovat některých rušivých prohřešků proti ortografii, resp. skloňování latinských jmen v češtině: s. 14 Rufusovi, Laenovi (správně Rufovi, Laenatovi), s. 30 Apollův chrám (Apollónův), s.36 Scribonia Curia (místo Curiona); s. 32 má být *lectio senatus*, na s. 40 čteme *pontificus* (= *pontifex*). Slovo *divus* ve spojení se jménem píšeme *Divus (Augustus)*, podobně Forum Popilii, Forum Romanum. Na s. 20 kol. Kubát, aby se vyhnul „možnému matení čtenáře“, užívá pro Augusta toto jméno i pro dřívější dobu (před r. 27 př.n.l.), „kdy se ještě jmenoval Octavianus“; sám jistě dobře ví, že toto jméno Augustus nikdy neužíval. V českém textu je několik vět s chybějícím slovem (např. s. 43, 45). Na několika místech je chybný překlad, např. s. 40 (z řečtiny): „uspořádal jsem hry konané jednou za sto let zvané *saecula* (má být *saeculares*); s.41: *kyrieia* (právo vlastnictví)? Je to skutečně překlad pro *res publica*? Spíše „moc nade vším“. S. 45: Velleius prý Varovu bitvu „podrobněji popsal v jiném svém díle“, v originálu je ovšem *conabimur exponere*.

K výbavě práce patří Seznam použitých pramenů a sekundární literatury. V seznamu pramenů (chybí Horatius a Propertius, na něž se odkazuje v pozn. 200) jsou ovšem uvedeny pouze tituly, což je závažný nedostatek v odborné práci, jakou diplomová práce má být; patřilo se uvést konkrétní edice, případně i české překlady uvedených děl. Pokud jde o sekundární literaturu, nevyužil autor celou řadu doporučených titulů, které by měly k tématu užší vztah než řada těch, které použil. Poznámkový aparát, odkazující především (a oprávněně) na antické autory, dokazuje, že kol. Kubát s odbornou literaturou dokázal pracovat, byť řada citací prozrazuje, že odkazy byly voleny spíše nahodile a příležitostně, což odpovídalo koneckonců volbě konkrétních momentů ve vlastním výkladu. V každém případě seznam odborné literatury mohl být bohatší, chybí mi např. základní informativní příručky k Velleiovi, Tacitovi, Suetonioví. V pozn. 141. 143 a 146 je odkaz na „Brunt a Moore (1967)“ – v seznamu není. Autor odkazuje na *Senatus consultum de Pisone patre* (pozn. 31 a 62), ale neuvádí, odkud z něj čerpal.

Celkové hodnocení práce není bohužel příznivé. Odvedený výkon nenaplnil cíle, s nimiž bylo téma práce zadáno. Kol. Kubát nepochybně jednak špatně odhadl čas potřebný na kvalitní zpracování tématu, které není jednoduché, jednak nevzal v úvahu obecnější aspekty svého zkoumání a v celé práci zůstal na konkrétním popisu jednotlivostí bez důkladnější interpretace a obecnějších závěrů. Podcenil užitečnost konzultací s vedoucím práce, které mohly účelně modifikovat jeho pracovní postup a upřesnit sledovaný cíl. Schopnost odborně pracovat a problémy vidět i promýšlet v sobě má v dostatečné míře. Věřím, že může své téma zvládnout na velmi kvalitní úrovni a že se tedy nenechá momentálním neúspěchem od jeho dalšího zpracování odradit. Předloženou práci však musím hodnotit jako nedostatečnou.

V Praze , 29. 8. 2019

Václav Marek